

ЮРИДИЧНІ СТАНДАРТИ, ЩО ҐРУНТУЮТЬСЯ НА ПРИНЦИПІ РОЗУМНОСТІ

К. БУРЯКОВСЬКА
*кандидат юридичних наук,
асистент кафедри теорії держави і права
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)*

Принцип розумності є загальним принципом права, який має на меті захист правової системи від явно нерозумних моделей поведінки. Розумності як загальному принципу права властиве те, що вона визначає розвиток права у цілому, поширюється на галузі та інститути матеріального й процесуального права, публічного і приватного права.

Зміст принципу становлять вимоги, які знаходять своє втілення на стадіях нормотворчості й правозастосування: обґрунтованість, послідовність, розсудливість, обачність (відповідність розумним очікуванням), ефективність, доцільність. Утілення принципу розумності до нормотворчої та правозастосовної практики здійснюється через закріплення розумності в оціночних поняттях, які стають основою для утворення юридичних стандартів оцінки: «розумні строки», «поза розумним сумнівом», «обґрунтована підстава», «розумні очікування», «явна необґрунтованість».

У сучасній вітчизняній юридичній науці проблематиці юридичних стандартів присвячено недостатньо уваги, оскільки такий правовий феномен є певною мірою незвичним для національного правопорядку. Метою цієї статті є характеристика юридичних стандартів, які можливо виділити з огляду на принцип розумності.

Слід виходити з того, що стандарт (зразок, еталон) є критерієм оцінки, тобто сукупністю типових властивостей, які мають бути притаманні предметам, що оцінюються. Стандарти складаються емпірично, їм властиві рухливість, розпливчастість кордонів, їх здебільшого треба шукати в етичних, естетичних нормах, правосвідомості [1, с. 26]. Н. Глинська називає розумність стандартом оцінки доброякісності кримінальних процесуальних рішень і зауважує, що під час кримінального провадження кожне процесуальне рішення має бути розумним у межах тієї «зони» дискреції, що визначається законом та судовою практикою, тобто відповідати здоровому глузду, бути спрямованим на ефективне вирішення завдань кримінального провадження шляхом обрання правозастосувачем оптимального варіанта збалансування публічних та особистих інтересів з урахуванням специфіки обставин кримінального провадження [2, с. 171].

Розумність лежить в основі як поведінкових, так і доказових стандартів.

Стандарт «розумні строки». Реалізація норм права, реалізація повноважень завжди передбачає обмеженість у часі. Суттю цього стандарту є те, що він прагне створити розумні рамки цього часу. У рішенні Конституційного Суду України у справі про внесення змін до статей 76, 77, 103, 136, 141 та до розділу XV «Перехідні положення» Конституції України від 18 листопада 2010 р. № 3-в/2010 аналізуються міжнародно-правові акти, що гарантують вільні вибори і висувають вимогу розумної періодичності їх проведення (Протокол № 1 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Документ Копенгагенської наради Конференції щодо людського виміру НБСЕ 29 червня 1990 р., Декларація «Про критерії вільних і чесних виборів», ухвалена в Парижі 26 березня 1994 р. на 154-й сесії Ради Міжпарламентського Союзу представниками 112 країн світу). Через те, що поняття розумної періодичності в міжнародних документах не конкретизоване, Конституційний Суд припускає, що кожна країна має власний погляд на це питання та виходить з історичних, культурних, національних чи інших особливостей і традицій; в оцінці розумної періодичності необхідно виходити із загальнофілософського розуміння української дійсності, інтересів населення, розуміння права громадян на участь в управлінні суспільними і державними справами.

Більш серйозно стандарт розумності строків виглядає в аспекті застосування норм права суб'єктами владних повноважень. Це яскраво ілюструється численними рішеннями Європейського суду з прав людини відносно країн про присудження компенсацій за порушення розумних строків, що пов'язано із запровадженням різними державами гарантій дотримання розумних строків державою або гарантій виплат компенсацій за їх порушення. Кримінальний процесуальний кодекс України (далі — КПК) відносить розумність строків до загальних засад кримінального судочинства (ст. 7). Це стало відповіддю на вимоги, які формулює Європейський суд з прав людини (далі — Суд). Розумними законодавець вважає строки, що є об'єктивно необхідними для виконання процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень. Для визначення розумності строків кримінального провадження слід брати до уваги: 1) складність кримінального провадження, яка визначається з урахуванням кількості підозрюваних, обвинувачуваних та кримінальних правопорушень, щодо яких здійснюється провадження, обсягу та специфіки процесуальних дій, необхідних для здійснення досудового розслідування тощо; 2) поведінку учасників кримінального провадження; 3) спосіб здійснення слідчим, прокурором і судом своїх повноважень (ст. 28).

Автори науково-практичного коментаря до КПК, ураховуючи практику Суду, положення КПК, визначають, що під «розумними строками доцільно розуміти найкоротший строк розгляду і вирішення кримінальної справи, проведення процесуальної дії або винесення процесуального рішення, який достатній для надання своєчасного (без виправданих зволікань) судового захисту порушених прав, свобод та інтересів, досягнення мети процесуальної дії та взагалі завдань кримінального провадження»; «розумні строки не можуть перевищувати передбачені КПК строки виконання окремих процесуальних дій, або прийняття окремих процесуальних рішень» [3, с. 87].

Правила адвокатської етики від 17 листопада 2012 р. вимагають від адвоката з розумною регулярністю інформувати клієнта про хід виконання доручення і

своєчасно відповідати на запити клієнта про стан його справи. Інформація має подаватися клієнту в обсязі, достатньому для того, щоб він міг приймати обґрунтовані рішення стосовно суті свого доручення та його виконання.

Стандарт «поза розумним сумнівом». Цей стандарт активно розробляється Європейським судом з прав людини. Критерій «поза всяким розумним сумнівом» (*«beyond the reasonable doubt»*) вперше був сформульований Судом у справі *Ірландія проти Сполученого Королівства (1978)* і став з часом невід'ємною частиною його прецедентного права. Ця формула перекладається різним способом, зокрема «поза всяким сумнівом», «поза розумним сумнівом», «поза розумними підставами для сумнівів», «те, що не викликає жодного сумніву». Практика Суду виходить із того, що під «розумним сумнівом» не можна розуміти сумнів, заснований виключно на теоретичній або надуманій ймовірності. «Суд приймає стандарт доказування поза розумним сумнівом, але додає, що таке доведення може впливати зі співіснування досить сильних, ясних і взаємоузгоджених висновків або схожих неспростовних презумпцій щодо фактів. У цьому контексті має бути прийнято до уваги поведінку сторін при отриманні доказів».

У рішенні у справі *Тепе проти Туреччини (2004)* заявник стверджував, що співробітники поліції взяли під варту і піддали тортурам його сина, тіло якого було знайдено кілька днів по тому. Влада держави-відповідача заперечувала ці твердження. Суд зазначив, що надані йому докази були неповними, непослідовними і навіть суперечливими. Суд вказав, що твердження заявника базувалися більше на здогадах і припущеннях, ніж на достовірних доказах. У результаті Суд визнав твердження заявника необґрунтованими, констатував, що документи, надані владою держави-відповідача, містили велику кількість прогалин та протиріч. Суд визнав, що надана владою держави-відповідача інформація була суперечливою і тому має бути відхилена як недостовірна. Європейський суд вирішив, що твердження заявника не були безпідставними і визнав порушення Конвенції з боку держави-відповідача [4, с. 157].

Не менш відомим, ніж стандарт «поза розумним сумнівом», є **стандарт «обґрунтована (розумна) підстава»** для обшуку і затримання особи в США. Це право кожної особи підтверджує Четверта поправка до Конституції США [5, с. 38]. Найпримітнішою у судовій практиці є справа *Террі проти Огайо (1968)*, в якій Верховний суд США зробив висновок, що, незважаючи на деяке порушення конституційних гарантій, поліцейський має право проводити «неповний» обшук одягу підозрюваного при його затриманні з метою виявити наявність зброї, використання якої може загрожувати самому поліцейському або оточуючим. При цьому працівнику поліції зовсім не потрібно твердої впевненості в наявності у затриманого зброї: він повинен мати розумну підозру в тому, що потрібна негайна дія.

Верховний суд США, таким чином, сформулював так звані «принципи справи Террі»: 1) співробітник поліції повинен мати розумну підозру в тому, що потрібно негайно діяти; 2) наявність такої підозри обмежує правило про виключення доказів, які не можуть застосовуватися тільки з причини того, що способи реалізації законної поліцейської діяльності з розслідування часто дуже схожі на порушення конституційних гарантій. Ці принципи у подальшому були закріплені у таких правилах: 1) підозра повинна ґрунтуватися на конкретних фактах, про які згодом можна повідомити іншій особі (формулювання типу «мені здавалося» неприйнятні); 2) ситуація може призвести до небезпеки і не дозволяє

поліцейському відкласти негайні дії до того часу, поки він міг би спокійно в усьому розібратися; 3) дії поліції не перевищують ситуаційної необхідності; 4) замах на свободу особистості не перевищує ситуаційної необхідності; 5) замах на свободу особи, що охороняється Конституцією, не настільки значний, щоб можна було вважати його арештом [6, с. 125].

Стандарт «розумні очікування». Принцип «обґрунтовані сподівання» (*reasonable expectations, legitimate expectations*) належить, за теорією Л. Фуллера, до принципів внутрішньої моральності права (принцип внутрішньої стабільності права) і полягає у тому, що закони, прийняті пізніше, не можуть змінювати правовий статус особи, зафіксований у попередньому законі на чітко визначений період часу, — будь-яке сподівання є обґрунтованим, якщо воно гарантоване нормативно-правовим актом [7, с. 54].

Концепція розумних очікувань найбільш яскраво відображена у Четвертій поправці до Конституції США. У тлумаченні Верховного суду США поправка передбачає право на «обґрунтоване очікування прайвесі (приватного життя)» («*reasonable expectation of privacy*»); для захисту права на прайвесі, відповідно до Четвертої поправки, особа повинна довести дійсне очікування прайвесі, яке має бути таким, яке суспільство готове визнати «розумним». До речі, прайвесі іноді трактують саме як очікування, що конфіденційна персональна інформація про людину, яка перебуває у приватному місці, не буде передана іншим особам або структурам без згоди людини [8]. Верховний суд США називає будинки, ноутбуки, пейджери, сотові телефони та інші електронні пристрої, непрозорі контейнери і пакети, записи, громадські місця, бізнес-приміщення (окрім громадських приймалень) місцями і речами, відносно яких розумно очікувати захисту приватного життя; однак, приміром, залишене перед будинком сміття, що містить папери із конфіденційною інформацією, не припускає наявності розумних очікувань захисту приватного життя [9].

У Резолюції № 428 (1970) Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо Декларації про засоби масової інформації та права людини від 23 січня 1970 р. проголошується: «Право на повагу особистого життя являє собою, головним чином, право вести своє життя за власним розсудом при мінімальному сторонньому втручанні в нього. Воно стосується особистого, сімейного і домашнього життя, фізичної і духовної недоторканності, честі та репутації, необхідності не допускати, щоб людину представляли в помилковому світлі, нерозкриття несприятливих фактів, що не стосуються справи, не допускати несанкціоновані публікації приватних фотографій, здійснювати захист від шпигунства і невинуватих або неприпустимих нетактовних дій, захист від неправильного використання матеріалів особистого листування, захист від розкриття інформації, наданої або отриманої індивідом в конфіденційному порядку. Ті особи, які своїми власними діями сприяли поширенню інформації нетактовного характеру, оскаржені ними пізніше, не можуть посилалися на право на повагу до особистого життя».

Як відомо, Європейський суд з прав людини активно використовує стандарт «розумні очікування» при розгляді справ, що стосуються захисту права, передбаченого ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція), яка установлює право особи на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції. Ця стаття висуває вимогу до органів державної влади не втручатись у здійснення цього права, за винятком

випадків, коли таке втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб. Складниками поняття приватного життя Суд називає елементи, які пов'язані із персональними даними про особу, наприклад, ім'я та прізвище особи; фізичну та психологічну недоторканність особи; забезпечення розвитку, без зовнішнього втручання, особистості кожної людини в її відносинах з іншими людьми, фотографію людини; репутацію людини; гендерну ідентифікацію і транссексуальність; сексуальну орієнтацію; сексуальне життя; право на самовизначення і особисту автономію; діяльність професійного і ділового характеру, а також обмеження на заняття професійною діяльністю або заробітку на життя; дос'є чи дані, що складаються службами безпеки або іншими державними органами; інформація про ризики для здоров'я людини; обшуки та конфіскація; стеження за комунікаціями і телефонними розмовами. При аналізі порушення права на недоторканність приватного життя Суд має використовувати критерій правомірних очікувань недоторканності приватного життя (справи *Принцеса Ганноверська проти Німеччини (1995)*; *Галфорд проти Сполученого Королівства (1997)*).

У рішенні у справі *Перрі проти Великої Британії (2003)* Суд вирішив, «...що звичайне використання відеокamer, що стежать (чи на публічній вулиці, чи у приміщенні, такому, як торговий центр чи поліцейська дільниця, де вони служать законним і передбачуваним цілям), саме по собі не викликає питань у контексті статті 8. Однак у цьому випадку поліція відрегулювала кут огляду камери для одержання ясного зображення позивача, а отримане зображення змонтувала і продемонструвала свідкам для упізнання. Відеокadри були показані під час відкритого судового процесу. Незалежно від того, знав позивач про існування відеокamer чи ні, він не мав підстав розраховувати, що його будуть знімати для наступного упізнання. Задум поліції перевищив звичайне й очікуване використання камер відеоспостереження. Тому запис кадрів і наступний монтаж можна розглядати як збір і обробку персональних даних про позивача. Більше того, кадри не були отримані добровільно чи за обставин, коли можна було б обґрунтовано очікувати, що вони будуть записані і використані з метою упізнання. Тому мало місце втручання у приватне життя. У внутрішньому законодавстві існувала достатня підстава для втручання, однак суди ухвалили, що поліція не дотрималася закладеної у процесуальному кодексі процедури. У світлі цих судових постанов можна дійти висновку, що дії поліції в цій справі не відповідають вимогам законів країни...» [10].

У рішенні у справі *Принцеса Ганноверська проти Німеччини (1957)*, яке є одним із найбільш показових рішень у рамках ст. 8 Конвенції, йдеться про захист права на приватне життя відомих у суспільстві осіб (заявниця у справі — принцеса Ганноверська, старша дочка князя Монако, Рен'є III — скаржилась на порушення ст. 8 через розміщення її фото з відпочинку у ЗМІ). Суд зробив висновок про те, що заявниця мала всі підстави для «законного очікування» захисту її приватного життя. Суд не погодився із віднесенням Урядом заявниці до публічних осіб (що надає особі вузькі можливості щодо захисту приватного життя), що «базується виключно на її приналежності до правлячої сім'ї, тоді як сама вона не виконує якихось офіційних функцій...». У цій справі Суд пропонує «обґрунтованість», «розумність» очікування недоторканності приватного життя

зводить до пошуку рівноваги між правом громадськості на отримання інформації та правом приватної особи захистити власну особисту сферу від уваги інших осіб. У співпадаючій думці суддя Цупанчіч до рішення у справі пояснює, що «...питання полягає в тому, як визначити і встановити точку цієї рівноваги. Я згоден з результатом розгляду цієї справи. “Обґрунтованість” очікування недоторканності приватного життя може бути зведена до вказаного вище пошуку рівноваги. Але обґрунтованість відсилає до ... здорового глузду, який підказує, що людина, що живе у скляному будинку, може мати права не бути обкиданою камінням...».

На думку Суду, критерій «розумні очікування захисту приватного життя» служить перепорою до втручання органом державної влади у здійснення права. З огляду на це, очікування повинні оцінюватися з точки зору того, що вільне і демократичне суспільство готове визнати розумним таке втручання. Такого роду оцінку пропонують проводити з огляду на не надані урядами держав пояснення для Суду, а на підставі дослідження права держави, оскільки законодавство у найширшому розумінні у вільній і демократичній державі є консенсусом інтересів держави і суспільства [11].

Слід також нагадати про використання Судом концепції «розумні очікування» у межах захисту права, передбаченого ст. 9 Конвенції, яка передбачає право кожного на свободу думки, совісті, релігії. Так, у рішенні у справі *Інститут Отто-Премінгер проти Австрії* (1994) Суд заклав основи розуміння цієї концепції у таких випадках: «Обов'язком будь-якої особи, яка хоче скористатися свободою слова, є стримування, наскільки це можливо і розумно, образи, які вона може завдати іншим своїми висловлюваннями. Якщо вона не робить цього або якщо те, що особа робить, виявиться недостатнім, тоді тільки може втрутитися держава. У тих, хто відкрито висловлює свою релігійну віру, незалежно від приналежності до релігійної більшості чи меншості, немає розумних підстав очікувати, що вони залишаться поза критикою».

Стандарт «явно необґрунтованість». Цей стандарт також розроблений і розвинений у практиці Суду. Відповідно до ст. 28 Конвенції стосовно заяви, поданої згідно зі ст. 34, Комітет може одноставним голосуванням: а) оголосити її неприйнятною або вилучити її з реєстру справ, якщо таке рішення може бути прийняте без додаткового вивчення; або б) оголосити її прийнятною і одночасно постановити рішення по суті, якщо покладене в основу справи питання щодо тлумачення або застосування Конвенції чи протоколів до неї є предметом ustalеної практики Суду. Це положення вводить спрощену і прискорену процедуру розгляду «явно необґрунтованих справ» (іноді званих «клонами» або «справами про повторювані порушення») [12, с. 86]. Як впливає з ustalеної і дуже об'ємної практики органів Конвенції, «явно необґрунтованою» вважається будь-яка скарга, яка за результатами попереднього розгляду свого матеріального змісту не містить ознак порушення прав, гарантованих Конвенцією, і тому може бути відразу визнана неприйнятною без формального розгляду справи по суті (що зазвичай повинна закінчуватися винесенням постанови). Явно необґрунтовані скарги можна згрупувати в чотири окремі категорії: скарги «четвертої інстанції», скарги, в яких проглядається явна і очевидна відсутність порушення, скарги, не підкріплені доказами, і, нарешті, незрозумілі й надумані скарги. Зокрема, Суд відхиляє у зв'язку з явною необґрунтованістю скарги, які настільки незрозумілі, що у Суду об'єктивно відсутня можливість зрозуміти

факти справи і суть заявлених претензій. Те ж стосується і надуманих скарг, тобто тих, які ґрунтуються на фактах, існування яких об'єктивно неможливе, або які явно суперечать здоровому глузду, або були попросту придумані. У таких випадках відсутність ознак порушення Конвенції очевидна кожному звичайному спостерігачеві, навіть тому, який не має юридичної освіти [13, с. 83].

Таким чином, стає очевидним те, що у вітчизняній науці існує потреба у подальшому розробленні питань, присвячених юридичним стандартам. Це зможе справити суттєвий вплив на розвиток теорії доказування у межах різних видів судочинства, а втілення вітчизняних наукових розробок та найкращого зарубіжного і міжнародного досвіду у цьому аспекті сприятиме удосконаленню правозастосовної практики. Приділення уваги значенню юридичних стандартів у правовій системі, заснованих на загальних принципах права, має першочергове значення, адже це у кінцевому результаті має особливо важливу мету — посилення механізмів захисту прав людини.

Аналіз чинного законодавства свідчить про поступове використання законодавцем елементів юридичних стандартів у галузевих кодексах та нормативно-правових актах. Очевидно також і те, що роль юридичних стандартів актуалізується в умовах реформування правової системи України. Ураховуючи практику Суду та зарубіжний досвід застосування принципу розумності, для більш послідовної реалізації цього принципу в національному правопорядку вважаємо, що доцільно впровадити стандарти: «розумні очікування захисту права на недоторканність приватного і сімейного життя» — у сфері прайвеси; «розумні сумніви», «розумна підозра» — у кримінальному судочинстві. Крім того, слід докласти зусиль для конкретизації вимог, що утворюють зміст розсудливості (Кодекс адміністративного судочинства України), розумних строків (Кримінально-процесуальний кодекс України, Кодекс адміністративного судочинства України), розумності (Цивільний кодекс України), розумної економічної причини (мети) (Податковий кодекс України).

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. *Кашанина Т. В.* Оценочные понятия в советском праве / Т. В. Кашанина // Правоведение. — 1976. — № 1. — С. 25–31.
2. *Глинська Н. В.* Розумність як стандарт доброякісності кримінальних процесуальних рішень / Н. В. Глинська // Питання боротьби зі злочинністю. — 2013. — Вип. 26. — С. 156–172.
3. *Кримінальний процесуальний кодекс України* : наук.-практ. коментар : у 2 т. / за ред.: В. Я. Тація, В. П. Пшонки. — Х. : Право, 2012. — Т. 1. — 768 с.
4. *Афанасьев Д. В.* Подача жалобы в Европейский суд по правам человека / Д. В. Афанасьев. — М. : Статут, 2012. — 606 с.
5. *Франковски С.* Верховный Суд США о гражданских правах и свободах / С. Франковски, Р. Гольдман, Э. Лентовска. — Варшава : Бега, 1997. — 254 с.
6. *Курьянова Э. С.* Условия проведения личного обыска при задержании в США / Э. С. Курьянова // Правоведение. — 2006. — № 6. — С. 121–127.
7. *Шевчук С.* Основы конституційної юриспруденції / С. Шевчук. — Х. : Консум, 2002. — 296 с.
8. *Моя жизнь — моя крепость* // Журнал Слово Право [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.moldova.ru/index.php?tabName=articles&owner=38&id=851>.

9. *Обоснованные* ожидания соблюдения прав на приватность [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://www.pgpru.com/Библиотека/Основы/SSD/ДанныеНаДиске/Государство/Приватность>.
10. *Vitkauskas D.* Право на повагу до приватного життя відповідно до статті 8 Європейської Конвенції захисту прав людини та основних свобод / Д. Віткаускас // Нові аспекти права на приватність та удосконалення укр. законодавства : міжнар. просвітн. семінар, Київ, 6–7 жовт. 2003 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.khpg.org/index.php?id=1094815937>.
11. *Gomez-Arostegui H. T.* Defining Private Life Under the European Convention on Human Rights by Referring to Reasonable Expectations / H. T. Gomez-Arostegui // Lewis & Clark Law School Legal Studies Research Paper Series. — 2005. — № 2 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/20116/HTGA_Thesis.pdf?sequence=1.
12. *Обращение* в Европейский Суд по правам человека / под общ. ред. Ф. Лича. — М. : МОО ПЦ «Мемориал», 2006. — 528 с.
13. *Практическое* руководство по критериям приемлемости / Совет Европы, Европейский Суд по правам человека, 2011. — 105 с. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.echr.coe.int/Documents/Admissibility_guide_RUS.pdf.

Буряковська К. О. Юридичні стандарти, що ґрунтуються на принципі розумності

Анотація. У статті робиться спроба охарактеризувати відомі юридичній науці та практиці правові стандарти (поведінкові і доказові), які ґрунтуються на принципі розумності. Розумність виявляється в оцінних поняттях, які стають основою для формування стандартів, що ґрунтуються на принципі розумності: «розумні строки», «поза розумним сумнівом» та «достатня підстава», «розумні очікування», «явна необґрунтованість». Особливістю юридичних стандартів є те, що вони характеризують здебільшого англо-американську правову сім'ю. Стандарти описані з урахуванням практики Європейського суду з прав людини, зарубіжного досвіду, вітчизняного законодавства та судової практики. У заключній частині зроблено висновок про необхідність впровадження деяких юридичних стандартів у національний правопорядок.

Ключові слова: розумність, стандарт, принцип права, Європейський суд з прав людини.

Буряковская Е. А. Юридические стандарты, основанные на принципе разумности

Аннотация. В статье делается попытка охарактеризовать известные юридической науке и практике правовые стандарты (поведенческие и доказательные), основанные на принципе разумности. Разумность проявляется в оценочных понятиях, которые становятся основой для формирования стандартов, основанных на принципе разумности: «разумные сроки», «вне разумного сомнения» и «достаточное основание», «разумные ожидания», «явная необоснованность». Особенность подобных юридических стандартов заключается в том, что они характеризуют в основном англо-американскую правовую семью. Стандарты описаны с учетом практики Европейского суда по правам человека, зарубежного опыта, отечественного законодательства и судебной практики. В заключительной части сделан вывод о необходимости внедрения некоторых юридических стандартов в национальный правопорядок.

Ключевые слова: разумность, стандарт, принцип права, Европейский суд по правам человека.

Buriakovska K. Legal Standards Based on the Principle of Reasonableness

Summary. An attempt to describe known in the legal science and practice legal standards, based on the principle of reasonableness, is made in this article. The reasonableness is shown up in evaluative terms, which make the ground for the formation of standards based on the principle of reasonableness such as: «the reasonable time», «beyond the reasonable doubt» and «the reasonable grounds», «the reasonable expectations», «the obvious groundlessness». These legal standards mainly characterize the Anglo-American legal family. They are described taking into the account the practice of the European Court of Human Rights, foreign experience, national legislation and case law. In the final part it is concluded that there is a necessity to implement some legal standards into the national legal order.

Key words: reasonableness, standard, principle of law, European Court of Human Rights.